

Het laatste afscheid doe je samen

Je denkt er natuurlijk liever niet aan. Maar als je bewust en milieuvriendelijk leeft, waarom zou je dan niet een persoonlijke en milieuvriendelijke uitvaart organiseren? Wat zou jij willen? We hebben een paar ideeën op een rij gezet.

Tekst: Lisette Eindhoven

Vriesdrogen ofwel lyofilisatie

Het lichaam wordt bevroren tot -18°C , daarna ondergedompeld in vloeibare stikstof (-196°C). Dan wordt het lichaam in trilling gebracht en valt het uiteen in een organisch poeder. Water, amalgaamvullingen en resten van chirurgische metalen worden magnetisch verwijderd. 25 tot 30 kilo droog poeder blijft over en wordt in een milieuvriendelijke kist (van bijvoorbeeld aardappelzetmeel) begraven. Binnen 6 tot 12 maanden is dit tot compost vergaan. Vriesdrogen is in Nederland (nog) niet toegestaan.

“Een milieubewuste uitvaart als apart pakket bestaat niet,” zegt Walter Carpaij van uitvaartwinkel en -begeleiding De Ode. “Wel willen mensen steeds vaker een persoonlijke, mensgerichte uitvaart. Ze doen meer zelf en kiezen steeds meer voor een sociale uitvaart.” De afgelopen tien jaar zijn er volgens Carpaij veel kleinschalige uitvaartbedrijven gestart, die gekozen hebben voor een persoonlijke, mensgerichte aanpak. Veel van hen zijn aangesloten bij het Netwerk van uitvaartvernieuwers.

Een kist, of niet ...

Al direct na het overlijden van een dierbare, kun je de zaken in eigen hand nemen. Carpaij: “Het kan heel prettig zijn om zelf de overledene te wassen en af te leggen.” Een draagbaar en een wade om de overledene mee toe te dekken houdt de overledene

dichtbij tot het moment van crematie of begravenis. “Je kunt zelf kaasdoek of ongebleekte katoen kopen, en een stevige plank bij de bouwmarkt,” volgens Carpaij, “maar er zijn ook officiële draagbaren en waden te koop.” Margaret Sabee van atelier de Weef Ster is een uitvaartvernieuwer. Ze ontwerpt, weeft en beschildert waden, meestal in opdracht van iemand die nog volop in het leven staat. “Ik luister naar die persoon en maak een wade die qua kleur en vorm bij hem of haar past. Tot het overlijden kan de wade bijvoorbeeld als wandkleed of spreidieren,” zegt Sabee. Ze werkt het liefst met biologische stoffen en natuurlijke verfsoorten. “Niet elke klant kiest daarvoor,” vertelt Margaret, “maar toen ik één van hen de stoffen liet zien, koos hij toch voor een biologische wade, want die voelde het prettigst aan.” De kartonnen kist, die is gemaakt van

resthout en snel verteert, is in Nederland geen succes geworden. Volgens Carpaij is de vraag klein en wilden maar weinig ondernemers hem gebruiken. De importeur wil overigens binnen een jaar een verbeterde *Eco-coffin* in Nederland op de markt brengen. Wanneer je kiest voor een houten kist, kies dan voor een ongelakte kist van FSC hout of van een Europese houtsoort die snel verteert, zoals populier.

De laatste rit

"Het thuis opbaren komt weer terug," volgens Carpaij, "en daarna brengt men steeds vaker gezamenlijk de dode weg. Bijvoorbeeld in een uitvaartbus, een boot of op de fiets." De Limburgse fiet-

mer vertelde aan Aloys Meij van CVU: "Wat had ik graag samen met mijn overleden vrouw en mijn familie de uitvaartbus gebruikt. Zoals we destijds ook in de bus naar het stadhuis reden. Nu moest ik alleen in een aparte auto achter mijn vrouw aanrijden."

kiemen als TBC en Kreutzfeldt-Jakob kunnen verspreiden. Volgens Yarden kan men in Zweden veel milieuvriendelijker werken, doordat waterkracht wordt toegepast. Misschien dat Yarden

in Nederland windenergie kan gaan gebruiken?

Begraven, cremeren – of toch vriesdrogen?

In Nederland worden net zoveel mensen begraven als gecremeerd. Hoewel niet exact te berekenen, lijken

De laatste rustplaats

Carpaij noemt vriesdrogen "een technische, mensonvriendelijke gebeurtenis." Zijn voorkeur gaat uit naar een ecologische natuurbegraafplaats, zoals er in Engeland ongeveer 200 van zijn. Er is momenteel een aantal begraafplaatsen in Nederland die midden in de natuur liggen. Nog niet volledig ecologisch, maar je kunt er je eigen plek zoeken met of zonder natuurlijk grafmonument. Een grafmand van wilgentenen, in de vorm van een ei of een boot (ontwerpen van Jan van Schaik) is dan zeer toepasselijk. De bovengrondse wilgentakken vormen een mooie natuurlijke grafbegroeiing.

Een grafheuvel of een tempel met nissen voor de overledene lijkt Carpaij ook wel iets. "Als je er als nabestaande maar bij kunt," voegt hij toe. Het is misschien even wennen, maar wie bezoekt er niet graag de grafhuisjes in de landen rondom de Middellandse Zee? ■

Milieubelasting en energieverbruik

	Bodem-lucht-water belasting	Energiegebruik
Cremieren	-	-
Begraven	+	++
Vriesdrogen	--	-
Bovengronds begraven	++	+

energiegebruik/ milieubelasting: ++: zeer laag, +: laag, -: hoog, --: zeer hoog (m.i.v. de vereniging van begraafplaatsen)

senmaker Piere Meessen heeft vanuit een principiële afwijzing van gemotoriseerd verkeer de uitvaartaanhangertje voor achter de fiets ontwikkeld. Carpaij: "De Ode gebruikt hem niet vaak, maar een groot voordeel is dat tijdens een mooie fietsroute het onderlinge contact veel losser verloopt."

In Nederland rijden twee uitvaartbussen. Milieuoverwegingen spelen zelden een rol bij de keuze voor de uitvaartbus, het samenzijn is veel belangrijker. De uitvaartbus van uitvaartvervoerder Mark van de Poel wordt vooral in de stad en voor de korte afstanden gebruikt. Er kunnen vijftien mensen met de kist mee. De touringcar van CVU-uitvaartzorg is groter en is ook ingericht om afscheid te nemen. Een Rotterdam-

beide vormen van lijkbezorging qua milieubelasting weinig van elkaar te verschillen. Het ministerie van VROM geeft richtlijnen uit zodat de omgeving zo min mogelijk verontreinigd wordt. Hoe minder materialen er begraven of gecremeerd worden, hoe beter het is voor bodem, grondwater en lucht. Asverstrooiing op een dierbare plek is volgens VROM niet belastend voor het milieu.

In Zweden wordt volop geëxperimenteerd met het vriesdrogen (zie kader), door uitvaartverzekering Yarden aangekondigd als ecologisch begraven. Onlangs kwam echter in het nieuws dat het proces juist heel veel energie kost en dat de organische resten volgens deskundigen van de TU Delft ziekte-

Meer informatie

www.anderzijds.nl (met adressen van o.a. uitvaartvernieuwers)
www.uitvaart.nl/ode
www.margaretsabee.com
www.cvu.nl
www.ibisproduct.nl
www.schika.exposeert.nl (grafmanden)
www.uitvaartbus.com
www.natuurlijkdooodcentrum.org

